

VIEŠOJO INTERESO NUSTATYMAS – OBJEKTYVIEJI KRITERIJAI

Evaldas Klimas

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Verslo teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370) 620 36055
Elektroninis paštas evaldas.klimas@lawin.lt

Julius Lankelis

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Verslo teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370) 603 58006
Elektroninis paštas julius.lankelis@veto.lt
Pateikta 2014 m. vasario 10 d., parengta spausdinti 2014 m. kovo 13 d.

doi:10.13165/JUR-14-21-1-06

Įvadas

Teismams labai dažnai tenka spręsti viešojo intereso gynimo problemą. Dažniausiai teismų sprendimuose, nagrinėjant bylas, kuriose išvelgiami viešojo intereso elementai, neišvengiamai analizuojamas ir viešojo intereso gynimas, ir paties viešojo intereso samprata, *inter alia*, nagrinėjamas viešojo intereso santykis su konstituciniais teisėtų lūkesčių, teisinio (ir socialinio) stabilumo, tikrumo bei saugumo principais,

taip pat bendraisiais teisės principais – teisingumo, sąžiningumo bei proporcingumo. Deja, praktikoje neretai susiklosto situacijos, kai nacionaliniai teismai, nors ir vadovaudamiesi (teismų sprendimuose cituojant) precedentiniais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – LRKT) išaiškinimais, susijusiais su viešojo intereso gynimu bei jose suformuluotomis teisės aiškinimo ir taikymo taisyklėmis, priima kardinaliai skirtingus sprendimus. Galima to priežastis – egzistuoja giluminės viešojo intereso suvokimo (interpretavimo) problemos.

Šios studijos tikslas (kiek leidžia ribota straipsnio apimtis) – išskirti pagrindinius objektyvius viešojo intereso determinantus, įvertinus viešojo intereso sampratos doktrinas bei aukščiausios grandies teismų suformuotus precedentes. Tai turėtų būti itin naudinga teisės praktikams, bent jau kol nėra naujausių teismų praktikos apibendrinimų arba metodikų¹, analizuojančių viešojo intereso nustatymo apibrėžtį (gaires).

Rengiant šį darbą taikyti dokumentų tyrimo analizės ir sisteminimo metodai. Tyrimo objektą sudaro viešojo intereso sampratos analizė teisės doktrinoje, naujausi aukščiausios grandies teismų (LVAT, LAT, LRKT), Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) precedentai. Atliekant tyrimą papildomai taikyti teleologinis bei lyginamasis metodai.

Šios studijos naujumas yra tai, kad analizuojant naujausius teismų precedentes bandoma išskirti pagrindinius objektyvius viešojo intereso gynimo kriterijus, taip papildant studijas viešojo intereso gynimo klausimais, kurias yra atlikę A. Driukas, E. Krivka, E. Kūris, U. Trumpulis, V. Nekrošius ir kiti teisės mokslininkai.

1. Viešojo intereso apibrėžtis

Kas yra viešasis interesas, nei nacionaliniai teisės aktai, nei nacionalinių teismų praktika *expressis verbis* neapibrėžia, o teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, kad viešojo intereso kategorijos turinio apibrėžti apskritai neįmanoma arba labai sunku².

1 2006 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu Nr. I-11 patvirtintos Metodinės rekomendacijos viešajam interesui ginti, šio straipsnio autorių nuomone, ne itin atitinka pasikeitusias šiandienos realijas.

2 Drakšas, R. Viešojo intereso gynimas: praktika ir problemos. *Lietuvos advokatūra*. 2012, 4 (45): 3; Kūris, E. Viešasis interesas: teisėkūra ir konstitucinė jurisprudencija. *Notariatas*. 2012, 13: 48; Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 669; Krivka, E. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, p. 42; Nekrošius, V. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir Konstitucinio Teismo doktrina. *Jurisprudencija*. 2012, 19(3): 1105; Trumpulis, U. Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas. *Jurisprudencija*. 2010, 4(8): 218; Klimas, E.; Brazdeikis, A. Visuomenės (viešojo) intereso gynimas planuojant teritorijas. *Viešojo intereso gynimas: subalansuoto požiūrio link*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013, p. 124; Rekosh,

Viešojo intereso kategorija – universali, t. y. apimanti beveik bet kurią visuomeninių santykių sferą. Tai reiškia, kad viešojo intereso kategorijos turinys priklauso nuo to, kurios mokslo šakos – ekonomikos, sociologijos, psichologijos, filosofijos, politologijos ar teisės – tyrėjas šią sąvoką bando apibrėžti. Užsienio teisės doktrinoje, prieš bandant apibrėžti viešojo intereso sampratą, pagrįstai keliamas klausimas, o kas apskritai, t. y. kurios profesijos atstovas ir kieno interesų vedamas bando apibrėžti viešojo intereso sąvoką³. Suprantama, kad politikų formuojama viešojo intereso samprata yra orientuota į socialinius ir ekonominius procesus (*general interest or welfare interest*) ir retai kada pasižymi kokiais nors moksliniais kriterijais ar metodais. Tarptautinėje erdvėje (ypač diplomatinuose santykiuose) viešasis interesas formuojamas per žmogaus teisių ir laisvių prizmę, akcentuojant prigimtines žmogaus teises (pilietybės, dvigubos pilietybės, pabėgėlių statuso klausimai). Sociologijos, psichologijos, ekonomikos moksluose viešasis interesas bandomas apibrėžti taikant tiksluosius metodus, t. y. tokius metodus, kuriais galima būtų patikrinti tyrimo išvadas ateityje ir gauti tapačius ar bent jau panašius rezultatus. Tačiau daugiausiai diskusijų kelia teisinis viešojo intereso suvokimas, nes tik teisinė viešojo intereso kategorija gali sukurti privalomas elgesio taisykles. Tai, kad viešojo intereso kategorijos turinys yra teisinis, o ne bendrinei kalbai būdingas terminas, akcentuoja ir LVAT⁴.

1.1. Bandymai pateikti viešojo intereso apibrėžtį

Viešojo intereso kategorijos klasifikacijos bei apibrėžimų klausimais įvairiai pasisakoma ir užsienio teisės literatūroje⁵, tą pastebi ir Lietuvos mokslininkai⁶. Tačiau, šio straipsnio autorių nuomone, įdomus ir aktualus yra viešojo intereso kategorijos klasifikavimas į dvi dideles koncepcijas – socialinę bei materialinę (normatyvinę)⁷ viešojo intereso koncepcijas.

Socialinės viešojo intereso koncepcijos esmė yra galingų ekonominių interesų spaudimas teisiniam reguliavimui, per kurį siekiama socialinio teisingumo tikslų⁸ arba fundamentalių demokratiškos vertybių apsaugos⁹. Tenka pritarti šiam teiginiui,

E. *Who defines the public interest? Public interest law strategies in central and eastern Europe. Sur, Rev. int. direitos human* [interaktyvus]. 2005, 2(2): 174-175 [žiūrėta 2014-02-01]. <http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1806-64452005000100008&script=sci_arttext&tlng=en>; Feintuck, M. *The public interest in regulation*. Oxford university press, 2004, p. 213, 248.

3 Rekosh, E., *supra* note 2, 175-176.

4 *Administracinė jurisprudencija. Administracinių teismų praktika. Administracinė doktrina. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis*. 2009, 6 (16): 332.

5 Daugiau žr.: Rekosh, E., *op. cit.*, p. 175-184; Feintuck, M., *op. cit.*, p. 179-255.

6 Trumpulis, U., *op. cit.*, p. 218-220.

7 Rekosh, E., *supra* note 2, p. 176.

8 *Ibid.*, p. 175-176.

9 Feintuck, M., *supra* note 2, p. 247.

juk viešojo intereso kategorija yra aktuali būtent tose socialinio gyvenimo srityse, kuriose pasireiškia ypatingas ekonominis interesas – nuosavybė, imigracija / emigracija, darbo rinka, mokestinės prievolės ir t. t.

Materialinė (normatyvinė) viešojo intereso kategorija turėtų būti grindžiama teisiniais *ex ante* apibrėžtais terminais ar kriterijais. Tačiau iki šiol vieningos ir visiems priimtinos teisinės viešojo intereso kategorijos, deja, nėra. Šio straipsnio autoriai pastebi, kad Lietuvos teisinėje mintyje, atsižvelgiant į anksčiau išsakytą mintį apie subjektus formuojančius viešojo intereso kategoriją, teisiniu požiūriu yra išskirtini įstatymų leidėjas bei teismai.

Įstatymų leidėjas, kaip subjektas, kuris formuoja viešojo intereso kategoriją, nors ir ekvilibristiškai, tačiau jau kelis kartus yra išreiškęs ambicijas į viešojo intereso kategorijos sunorminimą. Pasakytina, jog įstatymų leidėjas, siekdamas pateikti sunormintą viešojo intereso apibrėžtį, veikia nesistemiškai – vienais atvejais viešojo intereso kategorijos apibrėžimo apskritai nepateikia, pavyzdžiui, Prokuratūros įstatymo¹⁰ 19 straipsnis, Civilinio proceso kodekso¹¹ 150, 320, 353 straipsniai, Civilinio kodekso¹² 2.125 straipsnio 2 dalis, 6.225 straipsnis, kitu gi atveju, pavyzdžiui, naujos redakcijos Teritorijų planavimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje, yra bandoma išskirti visuomenės (viešojo) intereso planuojant teritorijas apibrėžtį¹³. Tikslią sąvokos apibrėžtį bandoma pateikti ir Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto Nr. XP-1963 1 straipsnio 2 dalyje (šis projektas nuolat tobulinamas, o paskutiniu metu atsirado siūlymų iš esmės koreguoti 1 straipsnio 2 dalyje pateikiamą viešojo intereso kategoriją įvedant kokybinius ir kiekybinius kriterijus)¹⁴. Be kita ko, kaip teisingai pažymėjo E. Kūris¹⁵, nors ir itin siaurame socialinių santykių rate, *expressis verbis* viešojo intereso apibrėžtį galima įžvelgti Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje¹⁶. Specifinis viešojo intereso kategorijos apibrėžimas taip pat pateiktas Vartotojų teisių apsaugos įstatymo¹⁷ 30 straipsnio 2 dalyje. Dėl tokios įstatymo leidėjo pozicijos viešojo intereso

10 Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1919.

11 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

12 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

13 Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 76-3824.

14 Lietuvos Respublikos Seimo nario Remigijaus Žemaičio 2012 m. balandžio 2 d. pasiūlymas dėl viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto Nr. XP-1963 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-01]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=421616>.

15 Kūris, E., *supra* note 2, p. 51.

16 Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 18-431.

2 str. 3 d.: „Viešieji interesai – visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.“

17 Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 94-1833.

gynimo klausimai netampa nei aiškesni, nei nuoseklesni. *Inter alia*, visi bandymai įstatymu eksplicitiškai apibrėžti viešojo intereso kategoriją yra itin kritikuojami teisės moksle, pavyzdžiui, teigiama, kad Teritorijų planavimo įstatyme pateikta visuomenės (viešojo) intereso apibrėžtis yra tokia plati, kad ji praktikoje gali sukelti daugiau klausimų, nei padėti išspręsti egzistuojančias problemas, o įtvirtinus platų viešojo (visuomenės) intereso turinio elementų sąrašą, kartais net gali būti laikoma, kad įtvirtinti elementai prieštarauja vienas kitam¹⁸. Iš esmės tokios pat pozicijos laikosi ir kiti autoriai kritikuodami viešojo intereso kategorijos apibrėžtis, įtvirtintas kituose anksčiau minėtuose įstatymuose¹⁹.

Nacionalinė teismų praktika vienareikšmiškai teigia, kad įstatymų leidėjas nepateikė universalios ir aiškios viešojo intereso kategorijos apibrėžties, todėl kiekvienu individualiu atveju teismai turi spręsti klausimą, ar interesus, į kurių kėsinamasi, pripažintinas viešuoju interesu, t. y. teismai kiekvieną kartą *ad hoc* nustato viešojo intereso (ne)buvimo faktą, atsižvelgdami į visas konkrečios bylos aplinkybes²⁰. Tokios pozicijos laikosi tiek LRKT²¹, tiek LAT²², tiek LVAT. To pasekmė – viešojo intereso bylos iš esmės yra kazuistinio pobūdžio. Nacionalinėje teismų praktikoje laikoma, kad viešasis interesas egzistuoja įvairių kategorijų bylose, pavyzdžiui: bylos, susijusios su nusikaltimų kardymu, jų tyrimu ir nustatymu²³; žmonių sveikatos apsauga²⁴; daugiabučių namų tinkamu eksploatavimu bei jų išsaugojimu²⁵; autorius teisių ir interesų pažeidimais²⁶; aplinkos apsauga ir teritorijų planavimu²⁷; tinkamu teisės normų

18 Daugiau apie visuomenės (viešojo) intereso elementus planuojant teritorijas žr. Klimas, E.; Brazdeikis, A., *supra* note 2, p. 118–139.

19 Krivka, E. Viešojo intereso gynimo civiliniame procese reglamentavimo problemos. *Jurisprudencija*. 2008, 2(104): 50; taip pat Kūris, E., *supra* note 2, p. 51.

20 *Administracinė jurisprudencija. Administracinių teismų praktika. Administracinė doktrina, supra* note 4, p. 332.

21 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat apeliacijos“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3957.

22 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2013.

23 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Telekomunikacijų, Operatyvinės veiklos įstatymų ir Baudžiamojo proceso kodekso“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000.

24 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl farmacinės veiklos“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 28-1003.

25 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl narystės daugiabučių namų savininkų bendrijose“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 110-3536.

26 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl autorinių teisių apsaugos“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1669.

27 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-86/2006; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1678/2008; Lietuvos

laikymusi, priimtų administracinių (ar kitų) teisės aktų neprieštaravimu aukštesnės galios teisės aktams²⁸; tinkamu valstybės institucijų ir pareigūnų funkcijų vykdymu²⁹; mokesčių surinkimu³⁰; finansų sistemos stabilumu³¹; vartotojų, kaip silpnesniosios šalies, gynimu³²; valstybės paslapties apsauga³³; valstybinės kalbos vartojimu viešajame Lietuvos gyvenime³⁴; geriamojo vandens tiekimu ir nuotekų šalinimu³⁵; nekilnojamo turto (ypač žemės sklypų) privatizavimu bei nuosavybės teisės atkūrimu³⁶; pagrindinių demokratinių laisvių bei teisių (pavyzdžiui, susirinkimų) apsauga³⁷; azartiniais lošimais³⁸; žalos atlyginimu iš valstybės biudžeto lėšų³⁹; viešaisiais pirkimais⁴⁰, bankroto bylomis⁴¹ ir daugelyje kitų sričių (kaip antai šeimos teisės ar ypatingosios

Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2011.

- 28 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008.
- 29 *Supra* note 22; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2009.
- 30 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A442-1721/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶-206/2007.
- 31 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-508/2013.
- 32 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I¹-01/2005.
- 33 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-741/2007; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-704/2008.
- 34 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-687/2008.
- 35 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210/2013.
- 36 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-379/2012.
- 37 Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1701/2013.
- 38 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3070/2012.
- 39 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 5 d. administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-2281/2011.
- 40 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010.
- 41 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje 3K-7-192/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-166/2008.

teisenos bylos). Kaip matyti iš teismų praktikos analizės, viešasis interesas egzistuoja įvairiausiose visuomenės gyvenimo srityse, yra dinamiškas ir kintantis.

Šio straipsnio autoriams tenka sutikti su kai kurių teisės praktikų, atstovaujančių ir teismų sistemai, nuomone, kad viešojo intereso sąvokos įstatymuose apibrėžti nėra galimybės (bent jau kol šiuo klausimu Lietuva seka prancūziškąją tradiciją), nes viešasis interesas yra kintanti kategorija, ir tai, ar konkrečioje byloje egzistuoja viešasis interesas, labai priklauso nuo daugybės individualios situacijos faktinių aplinkybių. Taigi įstatymų leidėjui nepateikus viešojo intereso kategorijos apibrėžties (nepriimant sprendimo pereiti prie vokiškosios tradicijos), o teismams nuolat *ad hoc*, tačiau kazuistiškai ir ne visuomet įtikinamai nustatant viešojo intereso (ne)buvimo faktą, iš sukauptos tiek doktrininės, tiek praktinės medžiagos galbūt verta eiti kitu keliu – aiškiai identifikuoti tam tikras bylų kategorijas ir tose kategorijose ieškoti **ne ad hoc**, **o nustatyti ex ante** žinomus **teisinius** kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima nustatyti viešojo intereso buvimo faktą? Tai būtų daug praktiškesnis ir naudingesnis sprendimas, nei nuolat kartoti šabloniškus bei per daug abstrakčius teismų precedentus. Juo labiau, kad įtikinamų viešojo intereso kategorijos nustatymo teisinių kriterijų paieškos pastangų yra tiek teisės doktrinoje⁴², tiek nacionalinių teismų praktikoje⁴³.

1.2. Viešojo intereso doktrinos

Nesant konkrečių ir įstatymuose ar nacionalinių teismų jurisprudencijoje *expressis verbis* suformuluotų viešojo intereso gynimo kriterijų yra aktualu bei reikalinga juos susisteminti (suklasifikuoti) vadovaujantis teisės doktrina bei teisine technika.

Teisės doktrinoje pabrėžiama, kad nacionaliniai teismai, nagrinėdami viešojo intereso bylas, vadovaujasi išimtinai subjektyviu viešojo intereso nustatymo kriterijumi, tačiau nepagrįstai neatsižvelgia į objektyvųjį (kokybinį, norminį), t. y. nuo teisėjo vidinio įsitikinimo nepriklausantį kriterijų⁴⁴.

Kiekvienas teisės mokslininkas, o ir teisėjai, nagrinėjantys su viešuoju interesu susijusias bylas ar problemas, pateikia pakankamai individualizuotus požiūrius dėl viešojo intereso sampratos doktrinų įvairovės.

Šio straipsnio autoriai pritaria U. Trumpulio nuomonei, jog galbūt egzistuoja 4 pagrindinės galimai besikristalizuojančios Lietuvos teisinės minties nagrinėjant by-

42 E. Kūris teigė, kad kai bus pakankamai jurisprudencijos, galima bus aiškiai bei nedviprasmiškai apibrėžti, kokie viešojo intereso nustatymo kriterijai jau yra apibrėžti. Kūris, E., *supra* note 2, p. 51; Nekrošius, V., *supra* note, p. 1107; Trumpulis, U. Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas. *Jurisprudencija*. 2010, 2(6): 131; Krivka, E., *supra* note 19, p. 50.

43 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-603/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴²²-1542/2013.

44 Nekrošius, V., *supra* note 2, p. 1106-1107; Krivka, E., *supra* note 19, p. 50; Trumpulis, U., *opt. cit.*; Krivka, E., *supra* note 6, p. 227; Krivka, E., *supra* note 2, p. 74 ir kt.

las, susijusias su viešuoju interesu, viešojo intereso koncepcijos. Anot U. Trumpulio, pagrindinės viešojo intereso koncepcijos yra šios: a) *procedūrinė*; b) *daugumos nuomonės*; c) *bendrujų vertybių* ir d) *bendrojo intereso*. Be to, U. Trumpulis akcentuoja, kad bendrujų vertybių bei bendrojo intereso doktrinos yra vyraujančios Lietuvos Respublikos teisminėje jurisprudencijoje⁴⁵.

Procedūrinė viešojo intereso doktrina yra paremta pagrindine prielaida, kad konkretus sprendimas ir jo sukeltos pasekmės atitiks viešąjį interesą, jeigu jis bus priimtas vadovaujantis nustatytais taisyklėmis. Šios doktrinos esmė yra ta, kad tam, jog sprendimas būtų priimtas, pakanka vien to, jog būtų laikytasi procesinių teisės normų, o pasekmių vertinimas nėra svarbus, nes sprendimas, priimamas viešojo intereso labui, kyla iš nustatyto proceso. Tačiau akivaizdu, kad iš šios doktrinos yra pašalintas turiningasis (kokybinis, objektyvusis, norminis) požymis ir pakeičiamas į formalųjį viešojo intereso siekiamybės elementą, taip atsiribojant nuo siekiamų tikslų ir rezultatų vertinimo jų realaus vertingumo aspektu, t. y. teisinio reguliavimo veiksmingumas tampa pirminis, formalus ir iš esmės savitiksliis dalykas.

Procedūrinė viešojo intereso koncepcija yra žinoma ir užsienio teisės doktrinai⁴⁶, o Lietuvoje procedūrinės viešojo intereso doktrinos esmė atsispindi Viešųjų ir privačių interesų valstybinėje tarnyboje derinimo įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje (asmens, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priima nešališkai ir teisingai), taip pat LAT⁴⁷ ir LVAT⁴⁸ praktikoje. Nors procedūrinė viešojo intereso doktrina teisininkų yra kritikuojama dėl daugelio priežasčių⁴⁹, tačiau šios doktrinos nereikėtų visiškai nuvertinti dėl jos požiūrio į tinkamą teisminį procesą⁵⁰, nes, pavyzdžiui, vienoje iš LVAT nagrinėtų bylų⁵¹ procedūrinė viešojo intereso doktrina itin pasiteisino⁵². Tačiau daugeliu atveju procedūrinė viešojo intereso doktrina nėra tinkama nagrinėjant bylas, susijusias su viešojo intereso gynimu.

45 Trumpulis, U., *supra* note 2., p. 225, 228.

46 Feintuck, M., *supra* note 2, p. 213.

47 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-379/2012.

48 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1402/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-2773/2012.

49 Trumpulis, U., *supra* note 2, p. 221–222.

50 *Ibid.*, p. 222.

51 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-2773/2012.

52 Prokurorui kreipusis į teismą prašant panaikinti vienos savivaldybės tarybos sprendimą dėl eksploatuojamų daugiabučių namų bendrosios nuosavybės mokesčių nustatymo, teismas pažymėjo, kad toks savivaldybės sprendimas prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams (Civiliniam kodeksui – *autorių pastaba*), nes ginčijamas mokestis už teritorijos tvarkymą buvo nustatytas kaip mokestis už bendrosios nuosavybės objektų priežiūros vykdymą, kuris pagal teisinį reguliavimą nebuvo (ir nėra) galimas nustatyti.

Daugumos nuomonės doktrina grindžiama interesu, kurį palaiko didžioji visuomenės dalis. Manoma, kad individai laikomi geriausiai savo pačių interesų vertintojais, o geriausias tokio teiginio patvirtinimas yra individų išreikšti pageidavimai. Tačiau kaip teisingai pažymi U. Trumpulis⁵³, daugumos nuomonės doktrina yra diskriminacinė mažumos atžvilgiu, nes viešasis interesas pakeičiamas daugumos interesu ir taip skatina ne bendros darnos pagrindų kūrimą bei socialinio kompromiso paiešką, o socialinę atskirtį bei polinkį į nedemokratinį režimą. Netiesiogiai daugumos nuomonės (kiekybinį) kriterijų kritikuoja ir E. Kūris⁵⁴. Daugumos nuomonės problema yra aktuali, pavyzdžiui, rinkimų teisėje, kai mažuma likę parlamentarai turi teisę burtis į opoziciją, kuriai užtikrinamos didelės veiklos garantijos.

Bendrųjų vertybių doktrina grindžiama viešojo intereso objektyviąja puse, nes susitelkiama į intereso objektą – vertybę. Viešasis interesas šioje doktrinoje – tai bendra visiems vertybė, kuri yra etinis standartas, tikslas ir etalonas, kurio turi siekti individai, visuomenė bei valstybė. Viešojo intereso paskirtis yra holistinė, t. y. viešasis interesas turi tarnauti visiems. Šios doktrinos postulatų laikosi ir LVAT bei LAT, nes viešąjį interesą suvokia kaip tai, kas vertinga ir reikšminga visai visuomenei ar jos daliai, atspindint ir įgyvendinant pamatines Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas vertybes⁵⁵. Ši doktrina U. Trumpulio⁵⁶ kritikuojama dėl to, kad teismai kartais pamiršta įvertinti socialinio gyvenimo dinamiką, neįvertina individualių interesų poveikio viešojo intereso formavimuisi, taip pat neretai paneigia vieną ar kitą Konstitucijoje įtvirtintą principą, vieną iškeliant aukščiau už kitą. Tačiau šio straipsnio autoriai pažymi, kad nacionaliniai teismai suprato socialinio gyvenimo dinamikos svarbą, todėl iš dalies šios doktrinos trūkumas gali būti laikytinas pašalintu⁵⁷.

Bendrojo intereso doktrina teigia, kad viešasis interesas – tai visuma bendrų visiems visuomenės nariams interesų, kurie būtų visiems bendri, jeigu kiekvienas visuomenės narys būtų racionalus ir nešališkas. Šioje doktrinoje derinami ir subjektyvieji, ir objektyvieji viešojo intereso elementai. Šios doktrinos taip pat laikosi ir nacionaliniai teismai teigdami, kad sprenddami bylas vadovaujasi bendraisiais visuomenės ir atskirų jos narių interesų derinimo ir individo teisių suvaržymo proporcingumo principais⁵⁸.

Šio straipsnio autoriai taip pat pastebi, kad daugeliu atvejų galėtų būti skiriamos ir **ekonominė bei socialinė viešojo intereso doktrinos**.

53 Trumpulis, U., *supra* note 2, p. 222. Daugumos kriterijaus kritika taip pat akcentuojama ir kituose šio mokslininko darbuose, pavyzdžiui, Trumpulis, U., *supra* note 42, p. 131.

54 Kūris, E., *supra* note 2, p. 49–50.

55 *Supra* note 4, p. 332–333; *supra* note 22.

56 *Supra* note 2, p. 225–226.

57 *Supra* note 22; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1517/2012.

58 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1251/2009.

Ekonominė viešojo intereso doktrina, šio straipsnio autorių nuomone, pasireiškia tuo, kad visos nagrinėjamos bylos, susijusios su viešuoju interesu, yra susijusios tiek su privačių, tiek su viešųjų (pavyzdžiui, valstybės) asmenų ribotais finansiniais ištekliais, jų panaudojimu.

Socialinė viešojo intereso doktrina labiausiai pasireiškia tam tikrų, socialiai jautrių visuomenės grupių atžvilgiu, pavyzdžiui, vartotojų, nepilnamečių, neveiksnių, nuo Sovietų Sąjungos represijos nukentėjusių asmenų bylose.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek ekonominė, tiek socialinė viešojo intereso doktrinos grynų pavidalu neegzistuoja – jos vienokia ar kitokia forma esti kiekvienoje byloje.

Nors nė viena paminėta doktrina iki galo nepaaiškina viešojo intereso sampratos, tačiau kiekvienos doktrinos argumentai bei kritika padeda iškristalizuoti tam tikrus kriterijus arba testus, kuriais vadovaujantis galima būtų nustatyti viešojo intereso egzistavimą konkrečiu atveju. Taigi kokius teisinius kriterijus, remiantis teisės doktrina ir teismų praktika, galima išskirti norint nustatyti, ar konkrečioje byloje egzistuoja tam tikras viešasis interesas, ar jo nėra?

2. Objektyvieji viešojo intereso nustatymo kriterijai

Teisinis interesas – tai teisės saugomas ir ginamas subjekto sąmoningas siekis naudojantis teisėtomis teisinėmis priemonėmis įgyti objektyviai egzistuojantį poreikį patenkinti galintį gėrį (vertybę)⁵⁹. Teisės subjektai (privatūs asmenys bei valstybė) susaistomi teisiniais santykiais, kurie atspindi gėrių paskirtį (tenkinamus turimus poreikius), pavyzdžiui, valstybė atkuria pareiškėjams nuosavybės teisę į okupuotas ar nacionalizuotas jų tėvų žemes. Kalbant tiek apie teisinį, tiek apie viešąjį interesą būtina svarstyti ne apie vieno ar kito intereso prioritetą, o apie interesų pusiausvyrą, bendrų vardiklių tarp individualaus ir bendro nustatymą, t. y. interesų bei teisės principų derinimą. Tiek teisinis, tiek viešasis interesas, minėta, nėra tik kiekybinė kategorija, tai kartu ir kokybinė (objektyvi, norminė) kategorija⁶⁰. Jeigu kiekybinį kriterijų galima išreikšti skaičiais, tai natūraliai kyla klausimas, kuo gali būti išreiškiamas kokybinis kriterijus? Šio straipsnio autorių nuomone, kokybiniam viešojo intereso nustatymo kriterijui itin tinkami teisės epistemologijoje jau nuo seno žinomi objektyvieji kriterijai.

Nesigilinant į teisės mokslų ir jos pažinimo problemas⁶¹, objektyvieji teisės kriterijai yra suprantami kaip kriterijai, kurie nepriklauso nuo subjektyvaus as-

59 Trumplis, U., *supra* note 42, p. 126.

60 Kūris, E., *supra* note 2, p. 53 (žurnalistinės paslapties atskleidimas kai gresia pavojus nors vieno žmogaus gyvybei); Krivka, E., *supra* note 19, p. 50; Trumplis, U., *supra* note 42, p. 131, 133.

61 Mackuvienė, E. Teisės mokslo ir jurisprudencijos mokslų problema. *Jurisprudencija*. 2010, 1(5): 291-304.

menų vertinimo, t. y. turima omenyje vertybiškai neutralius kriterijus, kurie aprašo socialinės prigimties faktus⁶². Objektiviaisiais kriterijais laikomos teisės normos, įstatymai, taisyklės ir įvairūs testai, kuriais verifikuojami arba paneigiami tam tikri socialiniai reiškiniai. Subjektyvieji kriterijai, priešingai objektyviesiems, tai kriterijai, kurie priklauso nuo asmeninių įsitikinimų, gyvenimiškos patirties⁶³, erudicijos ar net altruizmo pojūčio tam tikrose bylose. Iš esmės tokios pat pozicijos laikomasi ir LAT jurisprudencijoje⁶⁴ – subjektyvūs kriterijus yra nulemtas asmeninių savybių ir suvokimo galimybių, o objektyvūs paremtas normaliai rūpestingo, atidaus ir protingo žmogaus (*bonus pater familias*) suvokimo ir elgesio standarto analogiškoje situacijoje kriterijaus. Tačiau pasakytina, kad objektyvūs kriterijus Lietuvos teisinėje praktikoje suprantamas keliais aspektais.

Pirma, objektyvūs kriterijus gali būti suprantamas kaip *bonus pater familias* etalonas. Tai reiškia, kad teismai tam tikrą situaciją vertina per protingo bei apdairaus asmens prizmę konkrečioje situacijoje, konkrečiu laiku – kaip analogiškoje bylai situacijoje pasielgtų analogiški ginčo šalims asmenys.

Antra, objektyvūs kriterijus gali būti suprantamas kaip faktas, kuris apskritai nepriklauso nuo asmens pasaulio suvokimo, pavyzdžiui, *force majeure*, asmens mirtis, metų ir paros kaita, teisės pažeidimo faktas (nepriklauso nei nuo dalyvaujančių byloje šalių, nei nuo teismo ar teisėjo, nei nuo trečiųjų asmenų valios).

Ir, *trečia*, objektyvūs kriterijus gali būti suprantamas kaip įstatymo imperatyvas.

Iš anksčiau analizuotos teisės doktrinos bei nacionalinės teismų praktikos darytina išvada, kad objektyvieji kriterijai gali būti kiekybiniai ir kokybiniai. Taigi natūraliai kyla klausimas, kokie tiksliai objektyvieji kiekybiniai ir kokybiniai kriterijai egzistuoja nagrinėjant bylas, kylančias iš viešojo intereso gynyimo?

2.1. Viešojo intereso nustatymo teisiniai objektyvieji kiekybiniai kriterijai

Minėta, kiekybiniai kriterijai dažniausiai išreiškiami matematiniais vienetais. Visuotinai pripažįstama, kad interesą turinčių subjektų skaičius nėra vienintelis požymis, pagal kurį viešąjį interesą galima išskirti iš kitų interesų⁶⁵. Objektyvumas šiuo atveju suprantamas kaip egzistuojantis teisėtas asmens ar asmenų grupės lūkestis, kurį asmuo (asmenų grupė) puoselėja teisinėje valstybėje ir kuris išeina už privataus

62 *Ibid.*, p. 293.

63 Drakšas, R., *supra* note 2, p. 4.

64 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2010.

65 Trumpulis, U., *supra* note 42, p. 131.

intereso ribų. Tačiau pažymėtina, kad būtina tiksliai įvardinti asmenis (pavyzdžiui, nepilnamečiai, neveiksnūs) ar jų grupes (vartotojai, visa visuomenė kaip antai aplinkosaugos ar finansų stabilumo bylose), kurių teisės ar teisėti lūkesčiai yra pažeisti ginčijamose bylose. Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, ar nėra jokių kitų suinteresuotų asmenų, kurių teisės ar teisėti interesai ne hipotetiškai, o realiai gali būti pažeistos, pavyzdžiui, ginčijant nuosavybės teisių atkūrimą vertėtų atsižvelgti, ar yra / nėra jokių kitų pretendentų atkurti nuosavybės teises į ginčijamą žemės sklypo dalį. Nesant tokių pretendentų, hipotetiniai svarstymai, manytina, yra pertekliniai ir nereikalingi. Taip pat akcentuotina, kad tam tikrų asmenų skaičių apibrėžia ne hipotetinis tam tikrų, specialiuose įstatymuose išvardintų subjektų ratas, bet konkretus (realus) subjektų skaičius nagrinėjamoje byloje. Šiuo požiūriu yra sveikintina LVAT nutartis, kurioje buvo atsisakyta ginti viešąjį interesą kilus ginčui, kuriame suinteresuoti bylos baigtimi buvo tik du asmenys⁶⁶, nors jei būtų vadovaujama procedūrine viešojo intereso doktrina, viešasis interesas cituojamoje byloje galėtų būti išvelgtas, nes įstatymas bei teismų praktika reikalauja besąlyginio įstatymų ir juose numatytų procedūrų laikymosi. Be kita ko, kitose keliose LVAT nagrinėtose bylose⁶⁷ taip pat teisingai pastebėta, jog esant net dideliame trečiųjų suinteresuotų asmenų ratui (byloje buvo net 99 tretieji asmenys), kiekybinis subjektų kriterijus dar nėra vienintelis – būtina atsižvelgti ir į finansinį (ekonominį) kriterijų, t. y. įvertinti valstybės finansinius pajėgumus ir išteklius, jei būtų taikoma restitucija arba būtų masiškai paduodami ieškiniai valstybei dėl žalos atlyginimo.

Taigi, apibendrinant objektyvųjų kiekybinių kriterijų, privalu atsižvelgti į realų, o ne hipotetinį subjektų ratą, *inter alia*, net ir nustačius didelį suinteresuotų bylos baigtimi subjektų skaičių, dar reikėtų įvertinti ir kitus kiekybinius kriterijus, pavyzdžiui, valstybės finansinius resursus. Šio straipsnio autoriai akcentuoja, kad, priklausomai nuo tam tikros kategorijos bylų, kiekybiniai kriterijai gali pasireikšti ir kitomis formomis (ne tik finansiniais ištekliais ar asmenų skaičiumi), pavyzdžiui, tam tikrų atvejų (atsitikimų) skaičiumi ir pan.

2.2. Viešojo intereso nustatymo teisiniai objektyvieji kokybiniai kriterijai

Objektyvieji kokybiniai (norminiai) interesai yra išreikšiami tam tikrais teisiniais testais, metodais ar principais. Jie nepriklauso nuo subjektyvaus asmens socialinių reiškinių vertinimo ir, šio straipsnio autorių nuomone, objektyviųjų kokybinių (norminių) kriterijų analizė turėtų būti vyraujanti nustatant viešąjį interesą nagrinė-

66 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1542/2013.

67 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1517/2012; *supra* note 39.

jamose bylose. Taigi kokie gi galėtų būti tie teisiniai objektyvieji kokybiniai (norminiai) interesai, kuriuos visus *in corpore* kiekvienoje individualioje situacijoje turėtų vertinti viešojo intereso bylą nagrinėjantis teismas?

Pirmuoju ir bene svarbiausiu objektyviuoju kokybiniu kriterijumi, manytina, turėtų būti laikomas nustatymas fakto, ar yra pažeistos ne bet kokios, o būtent pačios svarbiausios⁶⁸ Konstitucijoje įtvirtintos vertybės. LVAT akcentuoja, kad viešuoju interesu gali būti laikomas ne bet koks teisėtas asmens ar asmenų grupės interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatinės visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija, t. y. viešas interesas yra tuomet, kai pažeidžiamos svarbiausios Konstitucijos ginamos vertybės⁶⁹. Analogiškos pozicijos laikosi ir teisės doktrina⁷⁰.

Antra, nustačius, kad tam tikros vertybės, įskaitant konstitucines, bet jomis neapsiribojant, yra pažeistos, manytina, kad turi būti nustatyta atitinkamų subjektų, dėl kurių atsirado toks pažeidimas, kaltė. Atkreiptinas dėmesys, kad galimos įvairios kaltės formos – nuo tyčinės iki didelio neatsargumo ar nerūpestingumo arba apskritai pažeidimas gali būti padarytas klaidingai suvokiant tam tikrus materialaus pasaulio faktus (sąžiningai klystant dėl teisės) arba esant suklaidinimui dėl kitų asmenų pateikiamų faktų, paaiškinimų, ydingos administracinės praktikos taikymo ir panašiai. Tiek LVAT⁷¹, tiek LAT⁷² nagrinėdami viešojo intereso bylas pažymėjo, kad turi būti nagrinėjamas atitinkamų subjektų kaltės klausimas dėl priimtų administracinių sprendimų arba sudarytų sandorių. Abiejų kompetencijų teismai laiko, kad tuo atveju, kai yra valstybės institucijų ar jų pareigūnų kaltė, tai valstybė turi prisiimti bet kokių valstybės institucijų padaromų klaidų riziką ir padarytos klaidos negali būti taisomos privataus asmens sąskaita, t. y. tais atvejais, kai tam tikri leidimai ar sandoriai yra panaikinami dėl valstybės institucijų padarytos klaidos (ar dėl valstybės institucijų kaltės), privatus asmenys neturi dėl to patirti neigiamų pasekmių. Taip pat griežtai, anot LVAT, turi būti vertinamas ir valstybės institucijų neveikimas, kurio atveju valstybės institucija ar pareigūnas, nevykdantis jam priskirtos funkcijos, turi būti atsakingas už atsiradusias tokių veiksmų teisinės pasekmės⁷³. Tuo atveju,

68 Kokios yra pačios svarbiausios konstitucinės vertybės (jei apskritai galima skirti konstitucines vertybes į svarbesnes ir mažiau svarbias) – diskutuotinas klausimas. Pripažintina, kad žmonių sveikatos apsauga, finansų sistemos stabilumas, pagrindinių demokratiškos laisvių bei teisių apsauga yra pamatinės Konstitucinės vertybės.

69 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008.

70 Nekrošius, V., *supra* note 2, p. 1108.

71 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵²-2758/2012.

72 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2013.

73 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-648/2012.

kai svarstomas viešojo administravimo pareigūnų / institucijų kaltės klausimas dėl atliekamų funkcijų pagrįstumo bei teisėtumo, aktualūs gali būti ir visuotinai pripažinti gero administravimo principai. LVAT gero administravimo principų reikšmę viešajame administravime nagrinėjo net keliose bylose⁷⁴, o teisės doktrina pateikia visą sąrašą gero administravimo principų⁷⁵. Gero administravimo principų šiurkštus pažeidimas viešojo administravimo srityje suponuoja tai, kad valstybės institucijos prisiima visą neigiamų padarinių atsiradimo riziką.

Taigi kaltės kriterijus viešojo intereso bylose yra itin svarus. Nustačius valstybės institucijų kaltę viešojo intereso gynimas neturėtų sukelti neigiamų teisinių pasekmių sąžiningų asmenų atžvilgiu. Nustačius suinteresuotų asmenų kaltę, priešingai, viešasis interesas dominuoja ir turi būti ginamas. Mišrios kaltės situacijoje, t. y. situacija, kai nustatoma tiek valstybės institucijų, tiek suinteresuotų asmenų kaltė, pagelbėtų kitų objektyviųjų kiekybinių ir kokybinių kriterijų analizė. Kaltės elementas reikšmingas, tačiau, pažymėtina, nėra vienintelis, taigi mišrios kaltės atveju reikėtų vertinti, kuriai pusei yra palankesni kiti objektyvieji (kiekybiniai, kokybiniai) kriterijai. Neatmestinas ir mišrių teisinių pasekmių sprendimas.

Trečia, visuomet būtina vertinti pažeidimo pobūdį, t. y. ar padarytas teisės pažeidimas yra rimtas ir sukiantis itin neigiamas teises pasekmes, ar tai tėra tik formalus, mažareikšmis pažeidimas. Formalaus (tai ypač būdinga procedūrinei viešojo intereso doktrinai) pažeidimo atveju, šio straipsnio autorių nuomone, viešasis interesas taip pat neturėtų būti ginamas, nes nėra kilę jokių teisinių padarinių, pavyzdžiui, žalos ar didelio visuomenės nepasitenkinimo. Kad kiekvienu konkrečiu atveju būtina nustatyti, ar viešasis interesas buvo pažeistas realiai ir ar toks pažeidimas sukėlė kokius nors neigiamus teisinius padarinius, vienoje iš savo nutarčių akcentavo ir LAT⁷⁶. *Inter alia*, verta paminėti ir Europos Sąjungos konkurencijos teisėje žinomą *de minimis* taisyklę, kuri *mutatis mutandis* galėtų būti taikytina ir viešojo intereso bylose. *De minimis* taisyklė teigia, kad jei tam tikri konkurencijos teisės pažeidimai tam tikrose srityse yra mažareikšmiai, tai jiems nėra taikomos atitinkamų (dažniausiai konkurencijos teisės) įstatymų nuostatos⁷⁷. Taigi *mutatis mutandis* pritaikius šią taisyklę viešojo intereso byloms, akivaizdu, kad apskritai abejotinas viešojo intereso

74 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-1902/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-2379/2013.

75 Pavyzdžiui, administracinis sąžiningumas, nuoseklumas, kruopštumas, informavimas, pareiga neklaidinti, pareiga paaiškinti, pareiga pagrįsti. Plačiau apie šiuos principus žr. Usher, J. A. *Bendrieji Europos Bendrijos teisės principai*. Vilnius: Naujoji Rosma, 2001, p. 120-143.

76 *Supra* note 22.

77 Vėgėlė, I. *Europos Sąjungos teisė. Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 340. Taip pat žr. 2004 m. gruodžio 9 d. Konkurencijos tarybos nutarimą Nr. 1S-172 „Dėl reikalavimų ir sąlygų susitarimams, kurie dėl savo mažareikšmio poveikio negali itin riboti konkurencijos“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 6. (176).

buvimo faktas, todėl galima konstatuoti, kad viešojo intereso buvimo faktas nėra nustatytas, kai pažeidimai yra formalūs ir / arba mažareikšmiai. Šio straipsnio autorių nuomone, tokiu būdu būtų nešvaistomas itin brangus teismų laikas, taip pat užkirstas kelias besaikės procedūrinės viešojo intereso doktrinos taikymui. Tačiau, užbėgant kritikai už akių, pasakytina, kad formalaus ar mažareikšmio pažeidimo atveju galėtų būti pasitenkinama alternatyviais pažeistų teisių gynybos būdais, pavyzdžiui, mokesčių ar finansų teisės bylose kaltajam subjektui galėtų būti taikomas išpėjimas, kuris savo ruožtu mokestinėje teisėje sukeltų tam tikras neigiamas pasekmes (dažnesnius ir kruopštesnius patikrinimus, mokesčių lengvatų nesuteikimą ir pan.); neteisėtos statybos mažareikšmiškumo atveju galima būtų apsiriboti tik tam tikrais išpėjimais arba įpareigojimu ištaisyti trūkumus ateityje arba apskritai apsiriboti vien viešojo intereso pažeidimo konstatavimu (kaip moraline satisfakcija), tačiau tokiu konstatavimu nekeičiant susiklosčiusių teisinių santykių. Pažymėtina, kad viešojo intereso pažeidimo konstatavimas galėtų būti vertintinas kaip prejudicinis faktas, atliekant kitas neteismines administracines procedūras bei indikatorius atitinkamiems subjektams taisyti savo klaidas.

Ketvirta, objektyvus kokybinis kriterijus (nors turintis kiekybinio kriterijaus požymių) yra teisinis situacijos įvertinimas laike, t. y. turėtų būti vertinamas laiko tarpas nuo pažeidimo padarymo. Šis kriterijus yra susijęs ir su ieškinio senaties terminais. Šiuo požiūriu yra originali R. Drakšto idėja⁷⁸, kad kai dėl valstybės institucijų (ir jų pareigūnų) kaltės ar netinkamo pareigų atlikimo vėliau prokuratūrai ar kitai valstybės institucijai tenka ginti viešąjį interesą, teismai turėtų jį atsisakyti ginti, praėjus daugiau kaip trejiems metams (o ne bendrajam dešimties metų terminui)⁷⁹. Tačiau labiausiai dėmesį reiktų atkreipti į kelias itin sveikintinas nacionalinės teismų praktikos bylas⁸⁰, kuriose konstatuota, kad viešajam interesui esant dinamiškai ir kintančiai kategorijai, turi būti nustatoma, ar viešojo intereso gynimas bylos nagrinėjimo metu yra toks pats aktualus bei svarbus visuomenei (ar jos daliai) jo gynimo metu, kaip tada, kai buvo pažeistas. Tai itin logiškas kriterijus, ypač taikant *bonus pater familias* etaloną. Akivaizdu, jog taikant *bonus pater familias* etaloną turėtų būti ypač atsižvelgiama į nagrinėjamo pažeidimo metu egzistavusią socialinę, ekonominę bei politinę padėtį, nes priešingu atveju galėtume susidurti su situacija, kai vieni dalykai atitinkamu metu buvo traktuojami kaip smerktini, o kiti kaip toleruoti bei *vice versa*. Toks objektyvusis kokybinis viešojo intereso kriterijus dera ir su nuostata, kad, ginant nuosavybės teisę, ieškinio senatis pradedama skaičiuoti nuo tos dienos, kai asmuo (arba pareigūnas) sužinojo arba *turėjo sužinoti* apie nuosavybės teisės pažeidimą⁸¹. Viena vertus, tai ragina privačius subjektus ginti savo teises tuoj pat, kai suži-

78 Drakšas, R. *supra* note 2, p. 5.

79 Plačiau apie ieškinio senaties terminus ginant viešąjį interesą žr. *supra* note 4, p. 352–357.

80 *Supra* note 22; *supra* note 57.

81 Mikelėnas, V., et. al. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 530.

nomas pažeidimo faktas, antra vertus, tokia pozicija neleidžia valstybės institucijoms (pareigūnams) ginti viešojo intereso praėjus ilgam laiko tarpui ar iš esmės pasikeitusių socialinėms bei ekonominėms šalies aplinkybėms, taip pat susiklosčius teisinių įvykių grandinei, pavyzdžiui, sudarius nemažai administracinių sandorių, pirminių administracinių aktų pagrindu priėmus grandinę išvestinių administracinių aktų ir pan.

Penkta, kaip vienas iš objektyviųjų kokybinių viešojo intereso nustatymo kriterijų galėtų būti subjektų, padariusių teisės pažeidimą, elgesio vertinimas prieš, per ir po pažeidimo, t. y. ar atitinkami subjektai buvo linkę bendradarbiauti, ar ne, ar padėjo išsiaiškinti visas reikiamas aplinkybes, ar priešingai – jas maskavo ir pan. Nors šis elgesio vertinimo laike kriterijus yra būdingesnis sutarčių ir deliktų teisei⁸², tačiau šio straipsnio autoriai mato galimybę *mutatis mutandis* šį kriterijų taikyti ir viešajam interesui nustatyti, juolab kad šio kriterijaus analizė padeda sušvelninti ar sustiprinti kaltės kriterijaus reikšmę.

Šešta, taip pat vertintinas proporcingumo principas, t. y. ar formalaus pažeidimo padarymas yra pagrindas sugriauti per dešimtmečius nusistovėjusią tvarką, paneigti teisinių lūkesčių bei teisinio stabilumo principus, o tiksliau – ar pažeidimas yra tokio pobūdžio, dėl kurio turėtų būti paneigiami kiti, išskyrus viešojo intereso, Konstitucijoje įtvirtinti principai. Proporcingumo principas visuotinai pripažįstamas tiek tarptautinėje⁸³, tiek nacionalinėje jurisprudencijoje⁸⁴, o teisės doktrina proporcingumo

82 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2012.

83 *Silickis ir Silickienė v. Lietuva*, no. 20496/02, ECHR 2012; *Althoff and Others v. Germany*, no. 5631/05, ECHR 2011.

84 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Komerčių bankų įstatymo“. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 36-915; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas „Dėl alkoholio ir tabako reklamos“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 15-314; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto kadrinių darbuotojų darbinės veiklos“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 23-666; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl savivaldybių teisės nustatyti nuolatinės susirinkimų vietas“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 3-78; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 105-3318; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimas „Dėl leidimo laikyti ir nešioti dėžiuoklinį ginklą išdavimo“. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 33-1108; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl žalos, padarytos neteisėtos kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 90-3529; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1221/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-3753/2011; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-3352/2011; *supra* note 28 ir kt.

principą yra analizavusi beveik visais įmanomais pjūviais⁸⁵, todėl išsamesnė proporcingumo principo analizė šiame straipsnyje neatliekama. Tik akcentuotina, kad būtina išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens teisės ir viešojo intereso, be to, konstituciniai teisingumo ir teisinės valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti.

Septintas objektyvusis kriterijus – testas, kurio metu patikrinama, ar būtų apginta tik subjektinė teisė, atribojant ją nuo įstatymų saugomo intereso. LVAT praktikoje teisingai pastebima⁸⁶, kad viešojo intereso nėra, kai nustatoma, kad ginčijama subjektinė konkrečių asmenų teisė, o ne įstatymų saugomas interesas. Tai motyvuojama tuo, kad ne kiekvienas teisės akto pažeidimas savo pasekmėmis kartu lemia ir viešojo intereso pažeidimą. Plačiau šis kriterijaus dėl tyrimo apimties reikalavimų nebus analizuojamas⁸⁷. Subjektinė teisė turi būti atribojama nuo ne bet kokio, o nuo konstituciškai svarbaus įstatymo saugomo intereso. Minėta, kad viešasis interesas gina ne bet kokį formalų, mažareikšmį ar būtinią interesą (nes tokiems interesams yra numatyti kiti teisiniai instrumentai), o tik konstituciškai svarbų ir reikšmingą, pavyzdžiui, žmogaus teisės ir laisvės (susirinkimo, žodžio, saviraiškos laisvės), finansų sistemos stabilumą, valstybinių miškų apsaugą ir pan.

Aštunta, LVAT nutarčių⁸⁸ analizė leidžia teigti, kad tam tikrais atvejais objektyviau kokybiniu viešojo intereso nustatymo kriterijumi galėtų būti EŽTT ar kitų institucijų (net nebūtinai teisminių) tam tikrų „testų“ patikrinimas, t. y. ar taikant visuotinai praktikoje nusistovėjusį testą yra tenkinamos testo sąlygos ir viešasis interesas konstatuotinas, ar situacija netenkina atitinkamo testo ir, atitinkamai, nėra konstatuojamas gintinas viešasis interesas. Anksčiau cituotoje byloje buvo iškilęs klausimas dėl susirinkimo teisės ribojimo. LVAT akcentavo, kad susirinkimo laisvės ribojimo taikymo sąlygos (kriterijai) yra nustatyti tiek EŽTT, tiek LRKT jurisprudencijoje – susirinkimų laisvė nėra absoliuti, yra numatyta galimybė riboti šios teisės įgyvendinimą, jei toks ribojimas atitinka jam keliamus reikalavimus (žr. cituotą nutartį). Pažymėjęs testo kriterijus, teismas nuodugnai bei išsamiai juos analizavo teisinių padarinių kontekste ir priėjo prie, šio straipsnio autorių nuomone, teisingos išvados. Panašus testas, nustatytas LAT, yra taikomas pareiškus *actio Pauliana* ieškinį arba

85 Birmontienė, T., et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2002, p. 245, 250–251; Bakaveckas, A. *Administracinė teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Mes, 2012, p. 106–110; Kargaudienė, A. Proporciningumo principas administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2005, 78 (70): 29–38 ir t. t.

86 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1542/2013.

87 Plačiau apie subjektinės teisės ir įstatymo ginamos vertybės atribojimo problematiką žr.: *supra* note 4, p. 334–339.

88 *Supra* note 37.

nustatant priežastinį ryšį žalos atlyginimo bylose (*conditio sine qua non* sąlygos patikrinimas ir teisinio priežastinio ryšio nustatymas). Taigi manytina, kad tam tikrais atvejais tiesiogiai arba *mutatis mutandis* derėtų atsižvelgti į jau nusistovėjusias teisės taikymo taisykles (testus) ir juos atitinkamai pritaikyti situacijai, kai yra ginamas viešasis interesas.

Devinta, kiek silpnesnis, susipynęs su kiekybiniu, objektyvusis kokybinis kriterijus nustatant viešojo intereso buvimo faktą galėtų būti ir ekonominis⁸⁹ bei socialinis viešojo intereso aspektas. Minėta, kad viešojo intereso ekonominis bei socialinis interesas yra integralus ir egzistuoja beveik kiekvienoje viešojo intereso doktrinoje, taigi itin pritartina LVAT praktikai⁹⁰, kuri teigia, kad norint ginti viešąjį interesą turi būti atsižvelgiama ir į tą faktą, kad galimai bus naudojamos papildomos (ir, ko gero, neplanuotos) valstybės biudžeto lėšos, jeigu būtų reiškiama ieškiniai valstybei dėl žalos atlyginimo ginant viešąjį interesą.

Šio straipsnio autorių nuomone, taip pat galima išskirti ir papildomus teisinius objektyviusis kokybinius kriterijus, kurie gali būti aktualūs bylose, specifiniuose teisiniuose santykiuose. Jie turėtų būti vertinami kartu su jau anksčiau minėtais devyniais pagrindiniais kriterijais.

Atlikus nacionalinės teismų praktikos analizę, kaip papildomą kriterijų prie pirmojo pagrindinio objektyvaus kokybinio kriterijaus galima būtų skirti patikrinimą fakto, ar ginama vertybė yra išimta iš įprastos civilinės apyvartos, ar tam tikra veikla yra licencijuojama, ar jai taikomi kitokie suvaržymai (specialus administracinis režimas ar pan.). Tais atvejais, kai teisės objektas yra išimtas iš įprastos civilinės apyvartos, pavyzdžiui, ginklai, radioaktyvios medžiagos, valstybinės reikšmės miškai, gyvoji gamta arba tam tikrai veiklai taikomas specialus administracinis režimas, pavyzdžiui, licencijavimas, administraciniai leidimai (alkoholio, azartinių lošimų atvejai) ir pan., viešojo intereso egzistavimas yra akivaizdus. Tokios pozicijos laikosi ir LVAT⁹¹. Nors nacionaliniai teismai tuo atveju, kai viešasis interesas yra susijęs su išimtais iš įprastos civilinės apyvartos daiktais, pavyzdžiui, valstybinės reikšmės miškais, netaiško mažareikšmiškumo (*de minimis*) kriterijaus, priimant galutinį sprendimą, būtina nepamiršti įvertinti ir kitus kriterijus.

Šio straipsnio autoriai pažymi, kad objektyviųjų (tiek kiekybinių, tiek kokybinių) kriterijų gali būti ir daugiau, priklausomai nuo konkrečios bylos faktinių aplinkybių. Prieš priimant sprendimą ginti viešąjį interesą, turėtų būti atidžiau analizuojami kriterijai, kurių pagalba ir būtų nusprendžiama ginti viešąjį interesą, nes vien mechani-

89 Plačiau apie ekonominę viešojo intereso pusę žr. Murray, R. N. *Nuosavybė ir mainai. Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012, p. 46–57.

90 *Supra* note 39.

91 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1561/2013; *supra* note 38.

nis ir inertiškas precedentų citavimas ne visuomet yra tinkamas argumentas viešajam interesui pagrįsti.

Išvados

Reikia pripažinti, kad viešojo intereso apibrėžties nebuvimas kelia tam tikrą teisinį netikrumą ir nestabilumą. Siekdami eliminuoti viešojo intereso, nustatinėjamo kiekvienoje byloje *ad hoc*, apibrėžties trūkumus (netikrumą), šio straipsnio autoriai išskiria *ex ante* pagrindinius objektyvuosius teisinius kriterijus, padedančius nustatyti gintino viešojo intereso egzistavimą.

Ar egzistuoja gintino viešojo intereso buvimo fakto objektyvieji kriterijai, galima nustatyti pasinaudojus dešimties žingsnių taisykle, kuri atitinka formulę: 1 iš 3 kiekybinių kriterijų + 9 pagrindiniai kokybiniai kriterijai (+ galimi papildomi kriterijai) = gintinas viešasis interesas.

Vertinant objektyvųjų kiekybinių kriterijų privalu atsižvelgti į realų, o ne hipotetinių subjektų ratą. Net ir nustačius didelį suinteresuotų bylos baigtimi subjektų skaičių, rekomenduotina įvertinti ir kitus kiekybinius kriterijus – valstybės finansinius išteklius, asmenų skaičių, atvejų skaičių.

Nustačius objektyvųjų kiekybinių kriterijų, toliau turėtų būti vertinama, ar byloje egzistuoja objektyvieji kokybiniai kriterijai, kurie nustatomi, vadovaujantis toliau pateikiamu algoritmu, įvertinant devynis esminius požymius:

- ar yra pažeistos ne bet kokios, o būtent pačios svarbiausios Konstitucijoje įtvirtintos vertybės;
- ar nustatyta atitinkamų subjektų, dėl kurių atsirado toks pažeidimas, kaltė. Jei tai valstybės (savivaldybės) institucijų padarytos klaidos, privatūs asmenys dėl to neturi patirti neigiamų pasekmių;
- ar padarytas teisės pažeidimas yra rimtas ir sukkeliantis itin neigiamas teises pasekmes, ar tai tėra tik formalus, mažareikšmis pažeidimas;
- ar nėra praėjęs ilgas laiko tarpas nuo pažeidimo iki sprendimo priėmimo, dėl kurio galima būtų teigti, kad atitinkamas interesas prarado savo, kaip viešojo intereso požymius, o gal pažeidimo padarymo metu tai nebuvo smerktina situacija;
- ar nėra suėjęsi ieškinio senatis;
- įvertinamas pažeidimą padariusio asmens elgesys prieš, per ir po pažeidimo atlikimo;
- įvertinamas proporcingumo principas – ar pažeidimas yra tokio pobūdžio, dėl kurio turėtų būti paneigiami kiti, išskyrus viešojo intereso, Konstitucijoje įtvirtinti principai;
- ar būtų apginta tik subjektinė teisė, atibojant ją nuo įstatymų saugomo intereso. Viešojo intereso egzistavimas negali būti konstatuojamas, kai nu-

statoma, kad ginčijama subjekcinė konkrečių asmenų teisė, o ne įstatymų saugomas interesas;

- ar patikrinti tam tikri testai, t. y. ar taikant visuotinai praktikoje nusistovėjusį testą yra tenkinamos testo sąlygos ir viešasis interesas yra konstatuotinas, ar konkrečių teisinių santykių situacija netenkina tų teisinių santykių mastui būdingo atsakomybės nustatymo ar kito atitinkamo testo;
- ar viešojo intereso gynimas atitinka ekonominį bei socialinį interesus.

Papildomai tam tikrose bylose galėtų būti vertinamą:

- ar buvo įgyvendinti gero administravimo principai viešajame administravime;
- ar ginama vertybė yra išimta iš normalios ir įprastos civilinės apyvartos, ar tam tikra veikla yra licencijuojama, ar jai taikomi kitokie suvaržymai (specialus administracinis režimas ar pan.).

Nustatant viešojo intereso buvimo faktą konkrečioje byloje derėtų vadovautis būtent objektyviaisiais teismų praktikoje suformuluotais kriterijais. Žinoma, nereikėtų ignoruoti ir kitų – subjektyviųjų kriterijų, tačiau objektyviųjų kriterijų identifikavimas privalo būti atliktas kiekvieną kartą, nes tik tokiu būdu teismo išvada bus įtikinamesnė savo argumentacija, bus įgyvendintos teisės funkcijos ir tikslai.

Literatūra

- Administracinė jurisprudencija. Administracinių teismų praktika. Administracinė doktrina. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis.* 2009, 6 (16).
- Bakaveckas, A. *Administracinė teisė: teorija ir praktika.* Vilnius: Mes, 2012.
- Birmontienė, T., et. al. *Lietuvos konstitucinė teisė.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2002.
- Drakšas, R. Viešojo intereso gynimas: praktika ir problemos. *Lietuvos advokatūra.* 2012, 4 (45).
- Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika.* I tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
- Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 5631/05 *Althoff and Others v. Germany.*
- Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 20496/02 *Silickienė v. Lietuva.*
- Feintuck, M. *The public interest in regulation.* Oxford university press, 2004.
- Kargaudienė, A. Proporcingumo principas administracinėje teisėje. *Jurisprudencija.* 2005, 78 (70).
- Klimas, E.; Brazdeikis, A. Visuomenės (viešojo) intereso gynimas planuojant teritorijas. *Viešojo intereso gynimas: subalansuoto požiūrio link.* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013.
- Konkurencijos tarybos 2004 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 1S-172 „Dėl reikalavimų ir sąlygų susitarimams, kurie

- dėl savo mažareikšmio poveikio negali itin riboti konkurencijos“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 6. (176).
- Krivka, E. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
- Krivka, E. Viešojo intereso gynimo civiliniame procese reglamentavimo problemos. *Jurisprudencija*. 2008, 2(104).
- Kūris, E. Viešasis interesas: teisėkūra ir konstitucinė jurisprudencija. *Notariatas*. 2012, 13.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-603/2012.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje 3K-7-508/2013.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-192/2007.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2008.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2008.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2009.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2010.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2011.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2012.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-379/2012.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235/2013.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210/2013.
- Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2013.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2013.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2013.
- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Komerčių bankų įstatymo“. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 36-915.

- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas „Dėl alkoholio ir tabako reklamos“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 15-314.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto kadrių darbuotojų darbinės veiklos“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 23-666.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl narystės daugiabučių namų savininkų bendrijose“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 110-3536.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 105-3318.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl autorinių teisių apsaugos“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1669.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl savivaldybių teisės nustatyti nuolatinės susirinkimų vietas“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 3-78.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimas „Dėl leidimo laikyti ir nešioti medžioklinių ginklų išdavimo ribojimų“. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 33-1108.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl farmacinės veiklos“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 28-1003.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Telekomunikacijų, Operatyvinės veiklos įstatymų ir Baudžiamojo proceso kodekso“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl žalos, padarytos neteisėtai kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 90-3529.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat apeliacijos“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3957.
- Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1919.
- Lietuvos Respublikos Seimo nario Remigijaus Žemaičio 2012 m. balandžio 2 d. pasiūlymas Nr. XP-1963 dėl viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-01]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc?p_id=421616>.
- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 76-3824.
- Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 94-183.
- Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 18-431.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 25 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. vasario 22 d. nutartis administraciniame byloje Nr. I¹-01/2005.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 22

- d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-86/2006.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-741/2007.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶-206/2007.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-687/2008.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-704/2008.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1576/2008.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1678/2008.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje, Nr. A⁸²²-1251/2009.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1542/2013.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-3753/2011.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3352/2011.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-2281/2011.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1517/2012.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3070/2012.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-648/2012
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵²-2758/2012.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-2773/2012.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1221/2012.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-1902/2013.
- Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1701/2013.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-2379/2013.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. liepos

- 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1402/2013.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1561/2013.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1721/2013.
- Mackuvienė, E. Teisės mokslo ir jurisprudencijos mokslisliškumo problema. *Jurisprudencija*. 2010, 1(5).
- Mikelėnas, V., et. al. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
- Murray, R. N. Nuosavybė ir mainai. *Viešojo intereso veidai: socialinė, teisinė ir ekonominė problematika*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas ir advokatų kontora LAWIN, 2012.
- Nekrošius, V. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir konstitucinio teismo doktrina. *Jurisprudencija*. 2012, 19(3).
- Rekosh, E. *Who defines the public interest? Public interest law strategies in central and eastern Europe*. *Sur, Rev. int. dreitos human* [interaktyvus]. 2005, 2(2) [žiūrėta 2014-02-01]. <http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S180664452005000100008&script=sci_arttext&tlng=en>.
- Trumpulis, U. Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 4(8).
- Trumpulis, U. Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas. *Jurisprudencija*. 2010, 2(6).
- Usher, J. A. *Bendrieji Europos Bendrijos teisės principai*. Vilnius: Naujoji Rosma, 2001.
- Vėgėlė, I. *Europos Sąjungos teisė. Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.

Anotacija. *Teismams nagrinėjant bylas, kuriose yra kilęs viešojo intereso gynimo klausimas, susiduriama su fundamentaliomis viešojo intereso sampratos ir jos turinio problemomis. Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai skirtingos kompetencijos teismai viešojo intereso gynimo reikalingumą interpretuoja skirtingai, nors ir remdamiesi tomis pačiomis, klasikinėse viešojo intereso bylose suformuluotomis taisyklėmis. Darbe, atsižvelgiant į pagrindines viešojo intereso doktrinas, apibendrintai skiriami pagrindiniai objektyvieji viešojo intereso nustatymo kriterijai.*

Reikšminiai žodžiai: *viešojo intereso doktrinos, viešojo intereso objektyvieji nustatymo kriterijai, kiekybiniai objektyvieji kriterijai, kokybiniai objektyvieji kriterijai.*

DETERMINATION OF PUBLIC INTEREST – OBJECTIVE CRITERIA

Evaldas Klimas

Mykolas Romeris University, Lithuania

Julius Lankelis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The aim of this article is to identify objective criteria for the determination of public interest concept in the case-law of the Republic of Lithuania. Legal practice and legal doctrine universally agree that there are lot of difficulties defining the concept of public interest. The authors of this study explored that neither statutory law nor case law practice or legal doctrine are able to serve general public interest definition. Despite this fact, the authors tried to determine basic legal objective criteria in order to establish whether the public interest could be established and defended in a particular case.*

The article is divided into two main parts.

The comparative doctrine and case law analysis of public interest concept is given in the first part.

The second part includes studies of the precedents of court judgments, where legal objective criteria are identified. The authors established ten basic legal objectives criteria, which may be quantitative and qualitative. In addition, supplementary objective criteria are also crystallised.

This study provides objective legal criteria to identify public interest. These legal objective criteria may serve as a methodical measure for all lawyers to propose a well-reasoned legal conclusion whether the public interest in a particular case exists or not. Firstly, the objective criteria should be determined. Only after that, the algorithm of qualitative objective criteria should be applied. These qualitative objective criteria are the following: was there made the breach of the main constitutional principles; was there determined the fault of subjects; does the breach constitute mightily negative legal consequences; is the defence of public interest still relevant; what are the terms of the limitation period; what were the actions of infringer before, during and after the breach of law; evaluation of the principle of proportionality; dissociation of the subjective right and interest, protected by the law; evaluation of ordinary tests. Additional criteria may also be applied if it is requested in specific legal relationships, e.g., were there implemented the main principles of proper public administration, etc.

Documents analysis and systemic methods were applied during the research. The analysis was supported by teleological and comparative methods.

Keywords: *public interest doctrines, objective criteria of public interest concept, quantitative objective criteria, qualitative objective criteria.*

Evaldas Klimas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Verslo teisės katedros lektorius, teisės mokslų daktaras. Mokslinių tyrimų kryptys: statybos teisė, civilinė teisė.

Evaldas Klimas, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Business Law, lecturer. Research interests: construction law, civil law.

Julius Lankelis, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Verslo teisės magistrantūros nuolatinį studijų studentas. Mokslinių tyrimų kryptis: civilinė ir civilinio proceso teisė.

Julius Lankelis, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, student of Business Law Master Programme. Research interests: civil and civil procedure law.